

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**R.P. Valerii Reginaldi Bvrgvndi Seqvani E Societ: Iesv,
Praxis Fori Poenitentialis**

Ad Directionem Confessarii, In Vsv Sacri sui muneris ...

Regnault, Valère

Mogvntiæ, 1617

Cap. vlt. De reliquis iudicandi de peccato num sit mortale, an veniale, cum
quibusdam additionibus eodem spectantibus,

[urn:nbn:de:hbz:466:1-78322](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-78322)

ipsum vim suam non retinet amplius : adeo vt intento generaliter iurantis, se allicuius collegii aut communitalis statuta seruaturum, non referatur ad alia quam ad licita non abolita; nisi is quoque expresse scienterque iuraret, se seruaturum licita etiam abolita.

56. In exemplum talis interpretationis ciuilibis, seu non duræ, vsurpari potest quod idem author paulo superius habet. Statuta quibus Rectores in vniuersitatibus præcipiunt virtute præstiti iuramenti, vt omnes interfint congregationi à se indictæ, aut Missæ solemnæ, aut aliud huiusmodi; interpretanda esse, præsumendo de pia intentione mandantis, quod in talibus non magni ponderis, id est, non admodum necessariis ad finem in quem diriguntur, qualis est Rectori honorem, & Vniuersitati decorem adferre, cui sufficere potest notabilis aliquot personarum presentia: nolit obligare ad reatum periculi: sed solâ reuocare in memoriam iuramentum præstitum; ne mandatum ipsius habeatur tanquam contemnendum; nam intentio esset aliæ qui irrationabilis: quippe quæ esset obligandi ad mortalem in leui materia. Secus autem foret in materia graui, prout idem author satis indicat, cum addit postea: dñi Rector sigilla in singulos vocari facit pro causa & negotiis arduis, quæ merito exigunt presentias, consensu, consilia, & deliberationes singulorum non habentium legitimam absentiam causam, tunc mortalem culpam posse continere.

Mitigari adhuc potest positæ sententiæ rigor de obligatione legis Ecclesiasticæ ad mortale, per illud quod habet Caietanus in Summula verbo Præceptum circa finem. In quolibet Ecclesia seu religione, illa tantum verba vim obtinere præcepti antonomastice, id est, obligantis ad mortale, vt ipsius ibidem circa principium interpretatur: quæ contulerunt sic intelligi habetive pro præceptis antonomastice. Quæ vero non contulerunt sic intelligi (quandoquidem id argumentum est, vel non fuisse à Superiore posita, vel non fuisse à subditis recepta cum tam graui obligatione) nõ habere vim præcepti illius modicæ nam si verba sunt præcepti: quæ quidem accipienda sunt iuxta communem vsum, & receptam consuetudinem, quæ facere potest vt lex vel non recipiatur vel recepta abrogetur.

57. Quod si oblietur, Pontificem in cit. Clement. ostendisse rationem optimã interpretandi leges Ecclesiasticas, quod attinet ad earum obligationem sub mortali: ac proinde cum determinet ibidem, quæ in regula S. Francisci statuuntur per verba præceptiua, obligare ad mortale, non videtur consentaneum, vt alias eiusdem generis leges, interpretemur negando eis talem obligationem. Responderi potest peculiarem fuisse causam rigide interpretationis, verbi præcepti in regula S. Francisci: nempe, vt Nauari in cit. cap. 23. num. 52. verbis viat; quod positum in ore tam magni sancti, & authoris tam sanctæ & archæ regaliæ, & ad subditos tantæ perfectionis & asperitatis; merito iudicari debeat vsurpatum rigide.

De legis humanæ cessatione ab obligatione ad mortale, cessante illius causa.

SECTIO VLTIMA.

58. P Oltremum documentum, quod habet Alphon. à Castro in lib. 1. De lege penali cap. 5. vbi illud facit tertium. Legem humanam quæ propter aliquam causam obligat transgressari ad peccatum mortale, cessante tali causa, non inducere amplius talem obligationem. Ratio est: quia vt lex iusta obligas ad mortale, ferri non potuisset, nisi iusta adfuisset causa talis obligationis: ita nec lata, manere potest cum tali obligatione, nisi manente tali causa: quia cessante causa cessat & effectus cap. Cum cessante De appell. Itaq; si propter graue scandalum quod ex aliquo facto timetur, ipsum sub pena peccati mortalis prohibetur, cessante omni talis scandalii occasione, cessat & talis legis obligatio. Præterea si non extent amplius iustæ causæ propter quas constat lege esse imposita aliqua attributa, cessat & obligatio illa soluendi: vt Alphonus plenius ibidem explicat.

59. Qui etiam de duobus admonet. Alterum est, intelligendum esse hoc documentum de cessatione totalis causæ legis. Neque enim cessante causa partiali legem cessare: nisi forte talis causa sit, ex qua legis obligatio ita pendeat, vt ea ad hanc inducendam, omni alia causa seclusa, per se sufficiat. Alterum est eam cessationem contingere posse, vel vniuersè, vt quã-

do talis ipsa causa legis, omnino tollitur: vel in aliquo particulari, vt quando aliquis habet rationabilem & sufficientem causam, cur à communi talis legis obligatione eximatur. De quibus videnda sunt antedicta lib. 13. num. 180. & 181. Et addendum est ipso Alphonso in sequenti documento quinton: siue cessatio vniuersæ, siue in particulari contingat, posse licitè: quemque contra legem agere; nisi forte ob scandalum vitandum oporteat ad Superiorem recurrere, ne obedientia debita ei de negari videatur. Illud autè intellige cum res fuerit clara, id est, cum aperit: è costiterit ad esse rationabilem causam, ob quam si legislator præsens esset, omnino decerneret aut decernere debere, legem suam non esse seruandam. Nam cum dubia esset cessatio causæ legis, vt contra hanc licitè agi possit, ne nos in nostra causa, quod facile est, de cipi contingat: recurrendum est ad Superiorem qui potestatem habet in lege ipsa dispensandi. Quomodo Diuus Thom. 2. 2. quæst. 120. art. 1. ad 3. id quod habetur ex lege 1. Cod. de legib. nemini nisi Principi licere legis interpretationem dare: interpretatur in quibus, interpretationem locum habere in dubiis; in quibus non licet: abique determinatione Principis, à verbis legis recedere: in manifestis autem non esse opus interpretatione, sed executione. His autem documentis per modum appendicis addi potest, axioma esse apud Theologos & Iurisperitos vulgatum, Legem siue canonicam siue ciuilem fundatam in præsumptione, quæ veritati non consonat: falsaque est; non obligare in conscientia. Pro quo facit quod in conscientia foro habeatur tantum ratio veritatis. Eiusdem vè d. axiomaticæ variæ à Doctoribus declarationes dantur, vt videre est apud Ioannem de Salas ad 1. 2. D. Thomæ disput. 16. sect. 7. Sed nobis sufficit illa, quæ (vt idem tangit sub finem eiusdem sectionis) restringitur exceptione casus: in quo etiam si lex in præsumptione, suspitioneue falsa fundetur: tamen Princeps eam serens, re ipsa vult, atque iussit vult propter bonum commune quod ex ea resultat: vt ea fortiatur, nec defectum suum obligandi. Tunc enim ad obligationem, nec defectus potestas sufficiens, nec debita intentio causaque iusta. Pluribus de eodem agens videri potest memoratus author in præced. disput. 10. sect. 4.

CAPVT VLTIMVM.

De reliquis regulis iudicandi de peccato an sit mortale an veniale, cum quibusdam additionibus eodem spectantibus.

SUMMARIVM.

- 60 Pro regula iudicandi de peccatis haberi potest traditio virorum doctorum, & communis vsus piorum.
- 61 Duo documenta notanda de his que in vsu varia sunt apud varios.
- 62 Transgressiens quamcumque legem Superiorem ex contemptu eiusdem legis aut Superioris, peccat mortaliter.
- 63 Quod qua ratione probetur & restringatur.
- 64 Quomodo intelligi debeat diuisio peccati mortalis in superbiam, auaritiam, &c.
- 65 Quod peccata venialia quantumcumque sint numero, nunquam æquivalent vni mortali.
- 66 Obligatione due in contrarium, cum solutione.
- 67 Modus quo illud quod est de se leue, per iterationem mortale esse contingit.
- 68 Idem actus potest successine esse peccatum veniale & mortale.
- 69 Veniale ex suo genere, non fit ex circumstantia mortale intra eandem speciem.
- 70 Modi per se, & per aliud, sicut non mutant speciem in genere mortis, ita nec de veniali faciunt mortale.
- 71 Peccatum suo genere veniale non fit mortale per intensiorem affectus voluntatis in illius perpetracione.
- 72 Peccatum ex suo genere mortale fit veniale, non per additionem aliquam, sed per detractionem.
- 73 Quomodo ex causa venialis, cogitatio aut delectatio genere suo mortalis, fit venialis.
- 74 Quod de cogitatione & delectatione in eare dicitur, non habet pariter locum in operatione, & omissione.
- 75 De defectu aduertentie excusantis operationem, vel omissionem a mortali; & nonnunquam simpliciter a peccato.
- 76 Quod ob meritum, etiam cadentem in constantem virum, peccatum non desinat esse mortale.

Iudicium de mortali ex communi doctorum & proborum sentiendi & agendi vsu.

SECTIO I.

60. **R**egula quarta ad iudicandum de peccato siue mortale, sumi potest ex communi iudicio & consuetudine virorum doctorum & piorum; nempe illud peccatum quod communis virorum doctorum traditio, communisque virorum piorum vsus damnat tanquam peccatum mortale, pro tali habendum esse: non autem illud, de quo nullus solet ab illis fieri scrupulus. Hæc probatur: quia docti, si qui alij, possunt in dubio de lege aliqua ratiocinando cognoscere, num imponat obligationem ad mortale: ita vt id quod illi communi consensu dicunt esse peccatum mortale, ipsum ceteri ferri debeat tale esse, & confirmari optima ratione: vt pote quæ valuerit ad conciliandum inter homines iudicio præstantes vnanimem consensum. Merito etiam piorum virorum vita communi que sensus sumitur pro viuendi regula, quia sicut rectum habent circa res agendas affectum, ita merito præsumuntur de eisdem rectum habere iudicium. Ad quod facit 4. regula lib. 3. num. 122.

61. De eiusmodi autem, quæ varia variis in locis sunt in vsu, operæ pretiū est duo documenta obseruare: quæ Driedo de libertate Christiana pag. 159. editionis memoratæ collegit ex D. Augusti in epist. 118 ad lanthanum. Prius est, vt quæ non sunt contra fidem, neque contra bonos mores, & habent aliquid exhortationis melioris vite, id est, valent ad mouendos & excitandos pie animos, accendendosque diuinæ dilectionis affectu: & ad excitationem, & custodiam fidei, diuinique cultus promotionem & augmentum: aut etiam ad Christianos inducendos in mysteriorum cælestium reuerentiam, ac renouandam in illis, & inculcandam memoriam passionis Domini, & beneficiorum per eam nobis impensorum. Quæ, inquam, istiusmodi sunt, vbicumque insinui videmus, vel insinua cognoscimus, non solum non improbumus, sed & laudando, & imitando sectemur: nisi id aliquorum infirmitas ita impediatur, vt malus detrimentum quam lucrum sit ex eorum obseruatione expectandum. Atque adeo in iis quæ per loca sic feruntur, non melior disciplina inueniri potest, quam vt eo modo quisque agat, eumque morem seruet, quo agere viderit Ecclesiam ad quam forte venerit: inquit loco cit. D. Augusti & confirmat auctoritate D. Ambrosij, qui cum Mediolani ab ipso interrogaretur super consuetudine ieiunandi Sabbatho, respondit: cum Romam venio ieiunio Sabbatho. Cum hic sum, non ieiuno: sic etiam tu, ad quam forte Ecclesiam veneris, eius morem serua, si cuiquam non vis esse scandalo, nec quemquam tibi.

Posterius documentum est. Ea quæ nec sanctarum Scripturarum auctoritatibus continentur, nec in Concilijs Episcoporum statuta inueniuntur, nec consuetudine vniuersæ Ecclesiæ roborata sunt; diuersorum autem locorum diuersis moribus ita variantur, vt vix aut omnino nunquam inueniri possint causæ, quas in eis instituendis secuti sunt homines: nihilque valere videntur ad exhortationem melioris vite: merito ceteri reſcindenda vbi facultas tribuitur: quia quantumcumque in eis non inueniatur, quod ipsa sint contra fidem: religionem tamen premunt feruilibus oneribus, à quibus Dominus noster illam voluit esse liberam: non subdens amplius suos illi Mosaico iugo, quod (vt actorum 15. D. Petrus dixit) neque patres nostri neque nos portare potuimus sed iugo iugo, vt ipse vocat Matth. 23. suau) & oneri leui. Vnde vt loco cit. sub initium ait. D. Augusti. Sacramentis numero paucissimis, obseruatione facillimis, significatione præstantissimis, societatem noui populi colligauit. Quamquam tamen, vt addit Driedo pag. 161. Ecclesia Dei nonnulla eiusmodi tolerat ad vitanda scandala: nisi sint contra fidem aut bonos mores: qualia nec approbat nec facit, nec dissimulat tacendo sed reprehendit, auerſatur, & damnat.

Iudicium de peccato mortali ex contemptu legis aut legislatoris.

SECTIO II.

62. **Q**uinta & postrema regula spectans ad omnem legem, potest hæc esse, quam Alphonsus tractat in lib. 1. de lege penali, sub finem quinti cap. Lex omnis iusta quantumuis nullam alias inducat obligationem ad culpam, vt consuetoria: aut certè

ad solam venialem, semper ad hoc obligat sub mortali, vt non contemnatur, seu, quod idem est, vt ei non contraueniatur ex contemptu. Cæterum censetur tunc legi contraueniri ex contemptu, non quidem quoties quis, etiam sciens, ei non obtemperauerit: sed secundum D. Thomam 2. 2. quest. 186. artic. 9. ad 3. & alios quos refert Covarr. ad cap. Alma mater de sentent. excommunic. in 6. parte prioris §. 7. man. 6. quando ordinationi subici renuit, indeque procedit ad agendum contra illam: ita scilicet vt, Caiet. interprete ad citatum D. Thomæ locum, simul concurrant transgressio legis tanquam effectus & contemptus legis tanquam causa transgressionis; seu causa qua quis mouetur & inducitur ad legem ipsam transgredendam. Quod si aliqua alia particulari causa transgressio proueniat, addit D. Thomas: vt ex concupiscentia, vel ira, alioque huiusmodi affectu; non iudicabitur prouenire ex contemptu, ne quidem frequenter iterata, quiddid in contrarium plerique Canonistæ dixerint: quorum opinionem loco cit. Covarr. repudiat, istam D. Thomæ merito cum Adriano & Alphonso approbans: quia cum septies in die cadat iustus ex cap. 24. Proverb. iustus alioqui, quod absurdum est, dici deberet quotidie peccare ex contemptu adeoque mortaliter, secundum hanc nostram regulam.

Quæ à Caiet. in summula, verbo Contemptus; optime ex eo confirmatur, quod contra dilectionem Dei sit, nolle in aliquo ei subici; & contra dilectionem proximi, quando subiectio ei debetur in aliquo, nolle tale debitum ei reddere. At ille, qui ex contemptu legem diuinam aut humanam iustam transgreditur, non vult Deo aut homini subici cum debet. Ergo talis actio ipsius est contra dilectionem Dei vel proximi: ideoque contra charitatem directe, & per consequens peccatum mortale, vt pote charitatis destructiua. Itaque, inquit Caiet. peccatum est mortale, dicere verbum otiosum ex contemptu: hoc est, ideo dicere vt facias contra legem quæ prohibet verbum otiosum. Similiter peccatum est mortale nolle institutum religiosum suscipere ex contemptu consiliorum Christi: id est, vt non subleciatis, sed contrauenias consiliis Christi.

Admonet tamen idem Caietanus, non peccare mortaliter eum, qui propterea legem transgreditur, quod eam contemnat; non quod simpliciter id est, non quod absolute nolit legislatori obedire, sed secundum quid: nempe quod illa sit in re leui, ob quæ paruipendit non obedire: vt v.g. Si Prælati subdito præcipiat, Claude ostium, & subditus contemnat obtemperare in eiusmodi re leui, alioqui absolutus paratus obedire, non peccat mortaliter; nisi forte ex scandalo, vel ex alia circumstantia peccatum aggravaretur in infinitum: quia non præterit mandatum Prælati, vt faciat contra illud absolute prout est mandatum: sed cum hac additione, prout est mandatum de re leui. Quo fit, vt talis transgressio mandati, non pronentur simpliciter ex eo, quod contemnatur mandatum ipsum, aut Prælati mandans quatenus Prælati: sed ex eo, quod leue sit illud; quod mandatum ita vt affectus quasi sustentatus à tali leuitate, non ruat vere in contemptum; perinde ac vsuenerit in eo qui aliquid parui momenti furatur, cuius affectus ita sustentatur à paritate rei, vt habeat se; quasi non sit grauis transgressio præcepti Non furaberis: instituti maxime ad impediendam proximi notabilem læsionem in suis rebus. Atque hæc hæc tæms de regulis iudicandi de peccato num sit mortale, an veniale: quibus addendæ sunt nonnullæ obseruationes ad idem iudicium conducentes, ac in eo ponderandæ, cum iisdem regulis.

Obseruationes cum prædictis regulis coniungenda in iudicio de peccato an sit mortale.

SECTIO III.

64. **P**rima est. Quod vulgò existimatur peccatum mortale diuidi in superbiam, auaritiam, luxuriam, inuidiam, gulam, iram, & acediam; non esse sic intelligendum, quasi vel nulla sint alia peccata mortalia: id enim aperte falsum est. Vel quasi illa sint cæteris omnibus peiora; quoniam hæresis, exempli gratia, desperatio, & odium Dei, sunt peiora, quam auaritia & gula. Vel demum quasi semper sint aut sæpius sint mortalia: nam quædam ex eis tantum sunt venialia ex suo genere vt gula: & secundum quandam acceptionem, tum ira, tum auaritia; tum etiã acedia sumpta generaliter pro pigritia in quo-

rum explicationi non est nunc in morandum: quia proprius de illis dicendi locus est, cum ad præcepta Decalogi de singulis peccatis, habito ad illa respectu, tractatur, & inquiruntur sintne mortalia. Vera autem ratio ita dividendi peccatum mortale est, quod prædicta omnia peccata, præterquam possunt esse mortalia, hoc habeant peculiare, ut possint esse multorum aliorum fontes & quasi capita: unde & peccata capitalia dicuntur. Sic enim cum quædam ex superbia vana ve gloria, tanquam ex infecto fonte scaturiant: & quasi ex parente originem accipiant, appellantur communiter filie superbiæ, seu vana gloriæ: quædem item simili de causa, filie auaritiæ; quædam filie luxuriæ, & sic de cæteris, pro ut videri potest apud Nauarr. in Enchir. cap. 23. & suis locis declarandum est.

Modi quibus veniale ex suo genere, contingit fieri mortale.

SECTIO IV.

65. **O**bservandum est secundò, peccata venialia quantumcumque sint numero, non posse æquivalere vni mortali: sicut nec cæcæ temporales illis debita, æquivalere possunt vni æternæ, quæ huic debetur: cum finit ad infinitum nulla sit proportio. Ita D. Thomas 1. 2. *quest.* 88. *art.* 4. E confirmatur, quia cum peccata venialia non fiat contra charitatem ea nusquam hanc tollunt; etiam si feruorem ipsius non nihil impediant, dum per illa augentur affectus rerum terrenarum, quibus depressa voluntas non solet esse tam prompta, neque tam feruere in Dei amore, quam aliqui possent: perinde ac pulvisculus in oculum injectus non extinguit quidem, obnubilat tamen visum. Ad constitutionem autem peccati mortalis requiritur ut ipsum sit contra charitatem: hæcque spoliat peccantem, & faciat æternæ mortis reum: quod omni peccato veniali negatur.

66. Si quis obliuiscatur ex cap. Tres, De penitent. distinct. 1. quæ humana fragilitate, quamuis parua, tamen crebra subrepat, si collecta contra nos fuerint, ita nos grauari & opprimere, sicut vnum aliquod grande peccatum. Respondendum est cum Nauarr. ad idem cap. num. sexto, non esse ita intelligenda ea verba, quasi plura venialia vnum mortale constituent: sed quod dum multiplicentur & negliguntur, animam ad mortale disponant: sicut vulnus curabile, si negligatur, fit incurabile. Vnde inquit D. Gregor. lib. 19. *moral.* cap. 14. Si curate parua negligimus, insensibiliter seducti, audacter etiam maiora perpetramus: parua enim illa, sunt quasi cucullatantes, qui quamuis non mordeant, excitant tamen alios maiores domi dormientes, qui mordeant & deuorent, iuxta illud 19. Ecclesiastici. Qui spernit modica, paulatim decider.

Simili modo ad illud, Peccata minima si negligantur occidunt (quod est D. August. exponentis verba Ioan. 3. Qui incredulus est Filio non videbit vitam) respondet D. Thom. loco citato ad 1. Inquiens sensum esse, peccata venialia dispositiue causare peccatum mortale: nempe impediendo feruorem charitatis, reddendo que hominem tepidum: cui in Apocal. cap. 3. dicitur: Quia tepidus es, incipiam te euomere ex ore meo; aut etiam inducendo paulatim ad legis contemptum illum, de quo paulo ante dictum est. Sic que habere communem sententiam Couarr. ait ad cap. *Alma mater De sententia excommunicat. in 6. parte prioris §. 7. num. 7.*

Quod autem Panormitanus ad cap. Nam contempnentiam De constitut. aliique nonnulli dixerunt, peccatum veniale per consuetudinem & frequentiam esse mortale; iuxta illud quod in cap. Vnum orarium, distinct. 25. §. Crimini dicitur ebrietatem si assidua sit, in eorum, *supple criminum capitalium*, numero computari. Item Couarr. ibidem, ex eo relict, quod sola iteratio actus non variet speciem illius in genere morum; si ex parte operantis nihil aliud addatur, unde talis variatio oritur: ita ut quintus ac sextus actus, sint eiusdem speciei in genere morum; cum tertio & quarto. Atque ita mendacium officiosum, aut verbum otiosum sæpius iteratum, perinde est veniale centesima vice, si cætera omnia sint paria, ac prima vice prolatum. Illud verò capituli Vnum orarium *glosa ad verbum ebrietas*, interpretatur de frequenti actu bibendi; qui quamuis de se tantum sit peccatum veniale, seu (vi in eodem §. Crimini habetur) ad minima pecca-

ta pertineat; attamen cum ita assiduum est ut transeat in studium & voluntatem inebriandi se, peccatum est mortale, iuxta cap. Ante omnia, distinct. 35. & cap. A crapula De vita & honest. Clericorum.

Quamquam si intentio agentis, siue in principio siue postea per talis peccati iterationem deueniret ad aliquid in quo sit materia sufficiens peccati mortalis: ut per iterationem parui furti ad quantitatem notabilem rei alienæ, inique sibi vitæ paræ: illud ex tali furtorum numero, per quod ad illam quantitatem notabilem attingitur, etiam si non excedat præcedentia, sitque perinde ac illa furtum rei valoris tantum modici, ut vnus oboli: peccatum erit mortale, ratione præcedentium similium, cum quibus in vnum coalescens, & continuatum intentione agentis, constituit ipsum reum notabilis iniuriæ proximo illatæ, atque adeo peccati mortalis, iuxta regulam ante traditam in cap. quinto.

Huius doctrinæ (quam Nauarr. attingit in Enchirid. cap. decimo septimo numero 140.) fundamentum est, quod per talem continuationem parvorum furtorum sibi iniuriam succedentium facta sit vna notabilis derentio rei alienæ: adeo ut nihil in ea re minus sit, quam si is qui talia furtum continuit, totam summam simul sumpsisset. Idem iudicium est de quouis alio casu, in quo quis grauem proximo, iniuriam in bonis siue animi, siue corporis inferre intendit per leues iniurias iteratas; aut in quo per omissiones leues iteratas tenditur ad notabilem Dei irreuerentiam. Illa enim ommissio, cuius continuatione cum præcedentibus ad talem irreuerentiam pertingitur, peccatum est mortale: ut cum quis vult quotidie recitare vnam orationem dominicam cum saluatione Angelica, si negligit implere votum, primè quidem omissiones ex paruitate materie, tantum sunt peccata venialia: sed illa quæ ratione præcedentium cum quibus continuantur, & in vnam coalescunt; continent notabilem Dei irreuerentiam, peccatum est mortale. Quod intellige cum intentio taliter vouentis fuerit applicare tempus ad rem voto promissam: id est, ita obligandi se ad aliquem dictatum orationum numerum, ut non debeat dies effluere, quin semel saltem eas recitet. Nam si intentio esset rem voto promissam applicare ad tempus, ita ut obligatio ultra illud non progrediatur (perinde scilicet, ac obligatio recitandi officium diuinum aliquo die occurrens, non progreditur ultra illum diem) neque maneat eo elapsi; perinde centesima ommissio peccatum esset veniale ac prima: quia non continuaretur, nec in vnam coalesceret cum præcedentibus. Cuiusmodi intentione si vouens non habuerit expressam, censetur habuisse tacitam, quando votum emisit in reuerentiam diei assignati: ut quando vouit recitare vnam orationem dominicam cum saluatione Angelica, omni die sabbathi, quia specialiter Beata Virginis cultui dicatur.

Modi quibus mortale ex suo genere contingit esse veniale.

SECTIO V.

68. **O**bservatio tertia est, Actum liberum qui in genere entis est idem numero, successiue in genere moris peccatum esse veniale & mortale. Quod de actu libero à voluntate imperato patet ex eo, quod narratio fabulosa, quæ ad inutiliter fallendum tempus illi uti, initio fuit peccatum tantummodo veniale, in progressu relata ad finem mortaliter malum fiat peccatum mortale: quia actio induit malitiam finis. Videri possunt antedicta lib. 12. cap. 1. Item ex eo, quod motus sensualitatis, qui præcedens plenam deliberationem est tantummodo peccatum veniale, permansens & approbatus à voluntate post perfectam deliberationem, peccatum sit mortale per tradita in præced. lib. 11. num. 44.

De actu verò elicitò, seu interiore voluntatis actu, patet etiam: quia si exerceri potest circa obiectum mortaliter malum: prius quidem cum deliberatione & aduertentia rationis tantum semiplena; & posterior cum omnino plena: & per consequens successiue esse peccatum veniale & mortale per dicta ibidem. Neque est quod quis opponat tunc esse diuersum numero actum voluntatis, sicut est intellectus. Id enim nullam vim habere ex eo patet; quod accedente de nouo cogitatione aliqua circa obiectum, non varietur necessariò voluntatis actus circa ipsum: quia non omnis actus intellectus mouet voluntatem: ut argumento est, quod hæc amplectente aliquid, multi actus intellectus interdum ad-

uerfus

uersus eam insurgant reclamantes ad ipsam reuocandam, qui nihil efficiunt: sed ipsa in obiectum suum sicut antea, fertur contra propriam conscientiam remurmurantem.

Veniale ex suo genere quatenus nequeat fieri mortale.

69. **O**bservatio quarta est: peccatum ex suo genere veniale (nisi forte ex superueniente conscientia erronea iudicetur ipsum esse mortale) nunquam posse fieri mortale ob solam circumstantiam non mutantem speciem actus. Sic enim intelligendus est D. Thomas 1. 2. *quest. 88. artic. quinto*, cum absolute dixit, peccatum veniale nunquam posse fieri mortale ob circumstantiam. Nam id constat falsum esse de veniali ex accidenti: seu ex imperfectione materiae vel deliberationis: siquidem tali imperfectioni, succedente perfectione, ex veniali fit mortale, ut manifestum est in casu, quo furandi voluntas dilabitur à re modica ad magnam surripendam: aut à consensu in fornicationem non plene deliberato, ad plene deliberatum. Falsum item est de veniali in ordine ad circumstantiam mutantem peccati speciem. Nam peccatum ex obiecto suo veniale essentialiter; ratione finis, vel alterius circumstantiae mutantis speciem, effici potest accidentaliter quidem, sed tamen verè mortale: ut visio qua quis sine concupiscentia, mulierem curiosè aspiciat, peccatum est veniale curiositatis: quæ perseverans vsque ad deliberatam concupiscentiam: efficitur peccatum mortale ex ordinatione ipsius in finem mortaliter malum, à quo distinguitur specie.

70. Ex qua observatione intelligitur, peccatum suo genere veniale, nunquam fieri mortale; ex eo tantum, quod prius propter se, & posterius propter aliud expectatur. Nam appeti propter se, aut propter aliud, modi sunt, qui etiam si faciant diuersam speciem in ratione entis naturalis. Illud enim facti intentionem finis, & hoc electionem mediæ, quæ sunt actiones voluntatis specie differentes non faciunt tamen in ratione entis moralis; cum ex illis secundum se non exurgat diuersa deformitas seu repugnantia cum recta ratione, morum regula. Sic igitur ne ad acium ioculosum nunquam fit mortale, ex eo tantum quod prius expectatur propter aliud, & àquam medium; postea expectatur propter se, & àquam finis: nisi forte expectatur tanquam finis vltimus; hoc est, omnia in ipsum tanquam in summam suam beatitudinem referendo. Talis enim appetitio noua accipit peccati speciem: nepe idololatria, vel infidelitatis. Quod peccatum cum sit mortale, ex ordinatione scilicet mediæ in finem, Deo valde iniuriosa, certum est in eo fieri de veniali peccatum mortale. Et quamuis eius generis appetitio vix expressè cogat ob illius absurditatem: tamen videri potest taciè contingere in iis quæ stultè ad aliquid nonnunquam ita affertur, ut decernant omnia referre ad illius conseruationem, parati omnia iura violare ad illam consequendam, vel retinendam. Qui quidem affectus peccatum est mortale, iuxta supra dicta in num. 22.

71. Intelligitur adhuc ex eadem observatione, quod cum peccatum per intentionem affectus voluntatis non mutet speciem, prout habitus est in lib. 14. num. 50. non fieri ex veniali mortale ob solam intentionem actus & affectus voluntatis. Unde non videtur assensendum iis, qui docent verbum ioculosum posse secundum libidinem qua voluntas ad illud afficitur ita crescere, ut sit peccatum mortale. Nam præterquam quod id durum est, datque occasionem inquietudinis conscientiae (quando quidem subinde esset dubitandum de peccatis suo genere venialibus, an in eorum perpetratioe tanta interueniat libido quæ sufficiat ad peccatum mortale ipsi reicitur: quia peccatum veniale non alio nomine à mortali in infinitum distare dicitur, quam quod etiam si per intentionem circa suum obiectum crescat in immensum, non perueniat tamen ad mortale. Nam si perueniret, nullo modo in infinitum ab eo distare diceretur. Quia igitur peccatum ex suo genere veniale manens intra limites iustæ speciei, quantumcumque intendatur, retrahit omnem suam malitiam ab obiecto proprio, ex eoque nihil contrahit, per quod charitati oppositum, eam destruat (alioquin non esse, ex suo genere veniale) non potest effici mortale nisi per additionem circumstantiæ mutantis speciem. De qua re & in genere & in particulari satis multa dicta sunt in præced. lib. 14. fere per totum.

Mortale ex suo genere quatenus fieri possit veniale.

72. **O**bservatio quinta est D. Thomas 1. 2. *quest. 88. ar. 6.* peccatum quod est mortale ex suo genere, fieri posse ve-

niale, non quidem per additionem alicuius, sed per subtractionem; aut deliberationis, ut cum turpis affectus ex plene deliberato, fit semiplene deliberatus; aut materiae, ut cum voluntas furandi, à re magis ad paruum reuocatur. Defectus enim deliberationis & paruitas materiae, ut iam in præcedentibus docuimus, facit culpam leuem, quæ non dissoluit amicitiam cum Deo; & ideo mortalis non est.

73. **O**bservatio sexta est: motum cogitationis, vel delectationis secundum se repugnantis præcepto, etiam obliganti ad mortale; sicut ob aliquam circumstantiam boni operis excusatur omnino à peccato, per ea quæ lib. 11. cap. 5. in exposit. quintæ regulæ dicta sunt de iis qui patiuntur turpes cogitationes, in executione honesti sui muneris, *qualis est audiendi confessiones, vel studendi ad concionandum, &c.* ita etiam à mortali ex eo excusari, quod proueniat à causa venialiter tãtum illicita; ut exempli gratia, motum cogitationis vel delectationis carnalis, proueniẽtem ex verbis iocosis & otiosis, aut ex aspectu aliquo non moderato, aut ex actione aliqua curiosa, non esse iudicandum peccatum mortale, etiam præuisus esset & cognitus ex tali causa sequi. Dummodo tamen quis eiusmodi causis venialiter illicitis non occupet se ea intentione, ut delectationem carnalem capiat ex cogitationibus inde proueniẽtibus. Nam si talis delectatio fuerit voluntaria ea non solum in sua causa & indirectè, sed etiam in seipsa, & directè mala erit: atque adeo non tantum causæ suæ malitiæ veniali, sed etiam propriæ suæ mortali. Dummodo item directè delectationi præsentem non præbeatur consensus, complacendo sibi in ea; atque dum periculum consentiendi adesse aduertitur, eadem repudietur, nolendo omnino ipsam; ac cogitationem quoad fieri potest aliò transferendo. In quibus casibus non dari excusationem à mortali patet per ea quæ dicta sunt in cit. exposit. 7. regulæ. Ratio autem huius observationis sumitur ex humana fragilitate, ob quam tales cogitationes & delectationis motus a deo facile excitantur, ut non videantur in se voluntarij; ne quidem interpretatiue donec fuerit illis expressè adhibitus consensus: aut periculum ad sit illis expressè consentiendi: unde cum in sua tantum causa sint voluntarij, non habent plus malitiæ moralis, quàm eadem sua causa habeat.

74. **O**bservatio septima est: Id quod proxime dictum est de cogitatione, & delectatione non posse statui de opere secundum se illicito mortaliter: cum eius perpetratio magis sit in potestate hominis: quam motus cogitationis & delectationis, neque homo censeri possit habere se ad opus magis passivè, quam activè: sicut censetur ad motus cogitationis & delectationis. Hinc igitur fit, ut opus nihil habeat, unde à mortali excusetur: utpote sufficienter quod ad mortale requiritur, habens siue ex parte intellectus, qui ex hypothesi plene ad illud aduertit; siue ex parte voluntatis, quæ vult illud indirectè, seu in sua causa (quod voluntarij genus ad peccatum etiam mortale sufficere posse communiter conceditur) siue demùm ex parte obiecti, quod ponimus esse mortaliter malum. Quod si tenuis tantum, & aliquo modo confusius aduertentia, consideratio præcesserit: quia non erit plene voluntarium, nec erit peccatum plusquam veniale ex præced. cap. 4. Sicut nec erit peccatum, ne quidem veniale, si nulla penitus præcesserit illius consideratio, seu aduertentia actualis, etiam si adfuerit habitualis: quia nullo modo erit voluntarium: ne quidem eo nomine interpretatiuum, quod consideratio ipsa haberi debuerit, & potuerit. Quandoquidem prima consideratio circa obiectum aliquod, non est in hominis potestate, nec ab eo exercetur liberè: alioqui enim, ipsa deberet esse præconsiderata per aliam considerationem & hæc rursus per aliam, & ita in infinitum, quod absurdum est.

Quatenus inconsideratio excuset à peccato.

75. **V**bi nota obiter, quod in hac re silentio prætereundum non est, operationem vel omissionem de se illicitam cuius nulla præcessit consideratio, ne quidem tenuis aut confusa, excusari à peccato tanquam indeliberatam; cum omnis deliberatio sumat initium ab aliqua consideratione circa id, de quo deliberatur: ita ut nulla omnino consideratione interueniente circa obiectum aliquod, neque interueniat deliberatio, quæ ad peccatum necessaria est per antedicta in præcedenti lib. 11. cap. 1. itaque si toto aliquo die festo quis, sua libera voluntate domi maneat, etiam si habitu probe sciat eum esse diem fe-

stum, in quo audienda sit Missa: sed nihil omnino de hoc cogitauerit excusatur à peccato transgressionis præcepti Ecclesiastici de audienda tali die Missa: siue causa domi mandati fuerit honesta, siue turpis iuxta illud quod docent Caiet. 1. 2. quæ. 7. 6. art. 3. Alphonsus à Castro in lib. 2. de lege penali. 14. propof. 2. circa 2. concl. & Couar. in cap. Alma mater. part. prior. §. 10. num. 16. Euentum, vt homicidium, non imputari ad peccatū ei, qui illud inuincibiliter ignorauit, etiam si vacando rei illicitæ, causam illi dederit: quia ad rationem ignorantie inuincibilis alicuius facti, nihil spectat quod à causa licita, vel ab illicita prouenerit: sed tantum quod humana diligentia præuideri non potuerit: sicut non potuit quando in mentem nullo modo incurrit illius consideratio.

Quamquam tamen ex causa turpi sequens, imputabitur ad peccatum: non quidem in se, sed in sua causa, seu quod sit malæ causæ effectus, prout sub finem citati primi cap. expofitum est. Quod si quis dum se applicare uoluit alicui negotio, cognouit futurum ex tali occupatione, ut nō aduerteret suo tempore ad præceptum audiendi Missam, non excusabitur à peccato: quia talis inaduerterentia culpabilis est in eo, qui præuidens illius periculum, se sponte exponit. Vnde eiusmodi inaduerterentia contingens tempore omissionis, non impedit quominus omittere peccet: sicut is qui apud se retinens aliquid venenosum si scit periculum esse ne imprudenter alicui illud fumendum porrigat, non excusatur ab homicidio, ex eo, quod postea porrigendo non aduerterit ad tale periculum: idemque iudicandum est si non scierit quidem; probabiliter tamen nec tantum scrupulose dubitauerit, aut teneam saltem, vel confusam (sufficiens nihilominus ad consultationem inchoandam) habuerit cognitionem de tali periculo & absque diligentia in eo inuestigando adhibita: nullum adesse sine probabilitate crediderit. Namque talis aduerterentia habet tantum rationem ignorantie vincibilis, cum eā præcefferit sufficiens principium inuestigationis, per quam uinci potuisset: nimirum illa notitia tenuis vel dubitatio.

Secus esset autem, si sollicitè inuestigans tale periculum, vtendo debita inspectione circumstantiarum personæ, temporis, loci, & occupationis: tadè iudicaret probabiliter, nullum tale periculum verè adesse: contrariamque dubitationem lenem esse, ac scrupulosam. Nam tunc inaduerterentia rationem haberet ignorantie probabilis excusantis à peccato. Hinc intelligitur, si quis nullo modo cogitans, aut dubitans de periculo, proiciat lapidē, quē putat esse pomū, & aliquē occidat, non esse reum homicidii: si uero cogitans, aut rationabiliter dubitans de periculo, absque alia inuestigatione proiciat & occidat, reum esse homicidii, & sic de aliis similibus.

Aduerte autem quosdam esse euentus, quorum periculum, causæ ipsorum statim manifestant: vt dispositio catapultæ in via publica, periculum homicidii: accensio ignis circa alienas segetes tempore messis, periculum conflagrationis earum: atque circa eiusmodi vix contingere inaduerterentiam inculpabilem, à peccato excusantem. Nisi quod interdū fieri possit vt operatio sit adeo subita, vt nulla aut saltem non plena præcefferit de periculo cogitatio, quæ rationem habeat deliberationis, requirentis aliquantum temporis.

De peccato mortali respectu metus, & periculi peccati obseruanda.

76.

Octaua obseruatio est. Id quod alias peccatum est mortale non desinere propterea tale esse, quod fiat metu:

vt prostitutionem pudicitie in puella, non desinere peccatū esse mortale, eo quod hæc ad illam sit inducta metu mortis. Probat: quia ratio voluntarii ad mortale sufficientis non tollitur per metum. Quamuis enim quod metu sit, vt fuga ex periculo, vel mercium abiectio in mare metu mortis, partim voluntarium, partim inuoluntarium esse dicatur: simpliciter tamē est voluntarium, & secundum quid tantum inuoluntarium: vt D. Thom. habet 1. 2. quæst. 6. art. 6. Et probatur: quia est magis voluntarium, quam inuoluntarium: cum dicatur & sit uoluntariū effici voluntate: id est, ex qua effectus est factus: inuoluntarium uero, ex voluntate inefficaci, seu quæ nullum sortita est effectum: uel eitalq; fuit, non uoluntas absoluta. Ad id quod maiori & meliori ex parte tale est, dicitur simpliciter tale: vt Athlops simpliciter dicitur niger, quia maxima ex parte niger est: licet albos dentes habeat ex quibus secundum quid albus dicitur. Quod si metus grauis aliquando ab obseruatione legis excusat, prout à nobis expofitum est in lib. 11. ca. ultimo, id fit, non quod metus de se tollat voluntarium sufficientem ad peccatum: sed quod legislator non intendat subditos obligare cum dispendio illo graui, de quo concipitur metus cadens in constantem uirtutem.

Nona obseruatio. Opus ex se uentiale aut indifferens trāsire in mortale, si operans constituat in proximo periculo peccandi mortaliter: quia is conuincitur suam spiritalem salutem contemnere: qui se illius amittendæ tam apertè exponit periculo: nisi tanta cautio adhibeatur, rerumque status ita mutetur, ut iudicio prudentis non sit de periculo ipso metuendum: aut certe nisi causa aliqua grauis irgeat illud subire, bona concepta spe de diuino auxilio ad uitium lapsam, quod non deest in necessariis. Vnde in cap. Cōsultationi, De frigidis, conjugari quorum coniugium est occulte irritum; ratione scandali propriæque infamie uitandæ, permittuntur tanquam frater & foror simul habitare, non sine periculo tetuum impudicorum.

Decima obseruatio est. Sitne aliquid factum, dictum aut conceptum cum pleno aut non pleno consensu, iudicari posse his modis. Primum, si aduertens in se prauum appetitum, sic animo se effectum sentiat, ut illum exequi data etiam commoditate plane nolit: signum est enim, non esse ei adhibitū consensum plenum: quem secuta esset executio: cum facultas executrix uoluntati omnino obtemperet.

Secundum, si motus prauus insurrexerit, & statim ac mens prauitatem illius aduertit, uoluntas illum excludere curat. Id enim signum est sufficientis non præstiti consensum saltem pleni. Quod habet maxime locum in iis qui ita dispositi sunt ut decernant potius mori, quam mortaliter peccare.

Tertium, si quis dubitet an fecerit, dixerit aut concipuerit aliquid cum pleno consensu uoluntatis: tunc credendum est, si uir sit bonis motibus, & timorata conscientie, non consensisse plene: secus uero de homine deprauato & cauetiaria conscientiam habente. Ratio est, quia prior ille, ingenio odio prosequens peccatum, si illud admisisset cum pleno consensu uoluntatis, ad exosum tam turpem lapsum ita aduertisset, ut de eo nihil dubitaret. Hic uero posterior parui pendens peccatum, si non consensisset plene, nullum in eo suboriretur dubium.

* *

Laus sit mediatori Dei, & hominum Iesu Christo qui lauit nos à peccatis, in sanguine suo & eripuit à uentura ira.

AD LECTOREM BENEVOLVM.

Importuna mole nolui tibi grauis esse, pie Lector, cuius utilitati non modo studeo; sed & fastidio incommo- dum; cautum uolo. Excreuisset utique plus æquo voluminis modus, si in hoc opere, quasi corpus unum conflans, præcedentibus sequentia atroxuissimè. Quocirca uisum fuit distinctione utriusque: cui ad stipulatur tractatio ipsa rerum; quæ à generalibus quasi profecta principiis; hoc priore volumine comprehensis; per speciales uelut alueos, sequenti posteriore deducitur ad singularum difficultatum cognitionem, quasi manu ducendo. Commoditate ergo hac utere: decerpens quæ tibi ad fructum; animabus ad salutem: Deo ad gloriam sint cessura, confidis: laboreque nostro fruire, & faue. Vale.

IN PRIVS

annuor. Bibliotheca S. Capucinarum paderborne